

A népművelőtől a közösségszervezőig – A kultúraközvetítő szakemberképzés negyven éve Szegeden

T. Molnár Gizella

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar
Felnőttképzési Intézet

A népművelőtől a közösségszervezőig

A 2015/16-os tanévben éppen negyven éve, hogy elkezdődött Szegeden az akkori Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán a felsőfokú közművelődési szakemberképzés, az első népművelés szakos évfolyam 1975 őszén indult. Négy évtized egy képzés történetében jelentős időtartam, komoly teljesítmény, úgyhogy örülnünk kellene ezen az évfordulón, tisztelni az elődök munkájára emlékezve, számvetést készíteni, új terveket szőni. A tisztelgés természetesen megtörténik, de öröme és ünneplésre már kevesebb okunk van, hiszen a jelenlegi felsőoktatási környezet nem kedvez ennek a képzésnek, és – mások mellett – éppen ez a szakterület is nagy veszteségeket szenvedett az elmúlt években, a felsőoktatás átalakítása során. Mindez a korábban jelentős hallgatói létszám drasztikus csökkenéséhez, majd az alapképzés megszüntetéséhez vezetett.

Aligha van még egy szakma, melynek társadalmi megítélése, illetve a művelőivel szemben támasztott követelmények, elvárások olyan sokat változtak volna, mint a kultúraközvetítő, felnőttképző szakembereké. Már maga a szakma kialakulása, önállósodása – a pedagógus szereptől való elválása – sem volt bonyodalommentes, hiszen hosszú évtizedek kellettek ahhoz, hogy egyáltalán külön szakterületként kezeljék, s elismert foglalkozássá váljon. A közelmúlt eseményei során pedig az is kiderült, hogy az ezzel kapcsolatos viták korántsem fejeződtek be, sőt, a korábbiaknál sokkal erőteljesebbekké váltak. A szakma története során számtalanszor fogalmazódott meg a kérdés: mit csinál a népművelő, a művelődésszervező? Mi a feladata az andragógusnak? Napjainkban pedig a viták, amelyeket ez a kérdéssel elindított, egyenesen a terület létjogosultságát kérdőjelezték meg. Mindez kifejezi azt a bizonytalanságot is, amely a társadalmat jellemzi ezzel kapcsolatban: egyrészt ma már kevesen vitatják az élethosszig tartó tanulás szükségességét, másrészt – legalábbis elvben – mindenki fontosnak tartja a művelődést, pláne az önművelést, a személyiség folyamatos gazdagítását. Ugyanakkor viszont azok, akik csak kívülről látják a szakmát, mégiscsak bizalmatlanok azokkal szemben, akik hivatásul választják mindezek elősegítését, megvalósítását, és vitatják e foglalkozás társadalmi, pláne a gazdasági hasznát, miközben számos kutatás és statisztika meggyőzően bizonyítja, hogy egy műveltebb társadalom mindig magasabb szintű gazdasági teljesítményre képes.

Ebben természetesen szerepe van annak is, hogy az eltelt évtizedek során a különböző ideológiai háttérrel rendelkező, éppen aktuális politikai hatalom mindig is szívesen használta fel a kultúrát céljai, vagy épp ideológiája népszerűsítésére.

A politikai küzdelmek gyakran zajlottak a kultúra díszletei között, és fordítva: a kulturális élet folyamatai sem függetlenedtek a politikától. Ezekről persze még kevésbé lehetett független a kultúrát bármilyen formában közvetítő szakember. Volt, hogy propagandistává züllesztették, volt, hogy a „magas kultúra” elérhető lenne tetsző szféráinak képviselőjét látták benne. A kultúra és a művelődés tartalmának és funkciójának korszakonként változó értelmezésének megfelelően az ideális szakember is mindig másképpen jelent meg: a szabadművelődés korában a szervező, az ötvenes években a propagandista, a hatvanas évektől a nevelő, a pedagógus a példakép (Nyilas 1983: 88). A hetvenes évektől új szerepfelfogás kezdett a szakmán belül körvonalazódni, mégpedig a fejlesztő szerepe, aki a szükségletekből, s az ezekből adódó feszültségekből kiindulva, a közösséggel együttműködve próbál értékeket közvetíteni. A kilencvenes években, a rendszerváltást követően aztán megjelent a művelődésszervező, a kultúrát menedzselő szakember, a felnőttnevelő, a kulturális szolgáltató, hogy csak néhányat említsünk az ezekben az években tapasztalható, zavarba ejtően sokféle elnevezésből (T. Molnár 2008: 529). Az utóbbi évtizedben pedig az andragógus szakma és elnevezés vette át a korábbiak helyét, ami nemcsak a nevében jelentett újdonságot, hanem a szakterület megújulását, differenciálódását is jelentette. Mindez persze erősítette a társadalmi környezet bizalmatlanságát, így hát nem véletlen, hogy a közvélemény minimum fenntartásokkal kezelte a szakterületet és művelőit egyaránt, s az sem, hogy a kultúráközvetítő szakemberek maguk is bizonytalanok voltak a társadalmi elvárásokat és a megvalósítás módszereit illetően egyaránt. Úgy tűnik, napjainkig megmaradt és állandósult a foglalkozás funkciózavara, melyből egyszer a kultúraterjesztő szerep látszott kivezető útnak, máskor a kultúra menedzselésének erősítése, vagy éppen a felnőttkori tanulás támogatása.

A fent vázolt problémák még inkább jellemezték – és napjainkban is jellemzik – a szakmához kapcsolódó felsőfokú képzést. Miközben egyfelől nagy sikerként könyvelhető el, hogy 2016-ban már hat évtizede, hogy elindult, és ma is folyik a hazai felsőoktatásban a kultúráközvetítő, felnőttnevelő szakemberképzés, másfelől látnunk kell – és jelenleg éppen a saját bőrünkön tapasztaljuk – hogy ez a hat évtized nem volt zökkenőmentes. Már a népművelés önálló szakká válása, a terület felsőoktatáson belüli megjelenése is nehezen ment, elfogadását pedig belső szakmai viták és a korabeli kultúrpolitika törekvései egyaránt befolyásolták. Az MSZMP művelődéspolitikájának 1958-as irányelvei (Ácsné 1980: 9–30) megfogalmazták – a marxista-leninista világnézet alapjain nyugvó – szakképzés jelentőségét, melynek értelmében minden területen minél jobban képzett szakemberekre van szükség. Ez a szándék lehetőséget adott a népművelő képzés szakmává válására is. Először a KLTE-n, majd az ELTE-n önálló népművelés szakos képzés indulhatott. Ehhez természetesen a társadalmi környezet és a politikai akarat változására volt szükség. A konszolidálódó Kádár-rendszer elhatárolta magát az ötvenes évek szemléletétől, ami a népművelők számára azt jelentette, hogy immár nem a propagandista feladatait kellett ellátnia. A „társadalmi haladás” szolgálata, a kor elvárásainak megfelelő marxista ideológia érvényesülése persze továbbra is követelmény volt, de a hatalom belátta, hogy a kultúra sajátos eszközeivel, a műveltség fejlesztésével többet tehet, mint a direkt propagandával. A szakképzés történetének következő lépése volt az 1970-es években

a szakmán belüli szemléletváltás, amely a népművelés helyett a közművelődésre helyezte a hangsúlyt, valamint a politikai akarat (MSZMP KB 1974-es határozata a közművelődésről) a tanárképző főiskolákon is létrehozta a szakemberképzést. Ez már az ún. „puha diktatúra” időszaka volt, amikor bár korlátozottan, de mégis lehetőség nyílt a szakmai vitákra, új utak keresésére, ami a pártirányítás részéről egyfajta modernizációt jelentett. Ennek részeként többek között arról is intézkedtek, hogy az új elvek végrehajtásához új, a fentiek szellemében képzett szakembergárdára is szükség van, s gondoskodni kell felsőfokú képzésükről, hiszen az újfajta, modern értékközvetítésre csak magasabban kvalifikált szakemberek képesek. „A szemléletnek ezzel az átalakulásával megváltozott a népművelés feladata is. Egyrészt kitágult a népszerűsítendő kulturális javak köre, másrészt a cél a politikai meggyőzésről átkerült a műveltség kialakítására. Bár a műveltség elé még odakerült a »szocialista« jelző, s ez mutatta, hogy a művelődéspolitikai nem mondott le a világnézeti irányultságról, de az is bebizonyosodott, hogy elismerte, ehhez szélesebb körű, átfogó műveltség kell. Ehhez járult azután az a felismerés is, hogy a népművelés irányítására, szervezésére csak az alkalmas, akinek ilyen műveltsége van. És ez vezetett el a népművelők kiképzéséhez a felsőoktatásban.” (Maróti 2002: 42). Azonban a kultúrpolitika ideológiai elvárásokat fogalmazott meg a képzéssel szemben is, és változatlanul tisztázatlanok maradtak alapvető szakmai kérdések. Ugyanis a képzéssel foglalkozó intézmények népművelői szerepfelfogása között különbségek voltak, ami a képzésben is tükröződött. Így Durkó Mátyás és az akkori KLTE-s képzés a felnőttnevelőkben gondolkodott, az ELTE Maróti Andor-féle iskolája a társadalmi folyamatokat megismerő és azokat befolyásoló népművelőkben, míg Szombathely (Horváth Margit) és néhány követője az igényeket felkeltő és kielégítő szervező népművelőkben látta a megoldást. A kisebb intézmények vagy a fenti képzési tendenciák valamelyikét követték, vagy – ami gyakoribb volt – ezek valamilyen keverékét próbálták kialakítani. A tudományok szempontjából a felnőttnevelést preferáló irányzat inkább a neveléstudományhoz kötődött, az ELTE a társadalomtudományokhoz, míg a szervező népművelő ideálját követők egyfajta – ma így neveznénk – kompetenciaképzésben gondolkodtak. Persze a képzéshez – a kor elvárásainak megfelelően – kapcsolódott a hivatalos kultúrpolitika ismerete, elfogadása, a szocialista műveltségeszmény képzésbe való emelése, hiszen anélkül a képzés sem működhetett volna. Maga Aczél György is kiállt a szakemberképzés korszerűsítése, színvonalának emelése érdekében, amivel hozzájárult a képzőhelyek számának növeléséhez is a hetvenes évek közepén (Aczél 1977: 85). Ez persze erősítette a korszak közvéleményében elterjedt, és nem alaptalan feltételezést is, miszerint a népművelő szakma a párt ideológiájának közvetítésére is vállalkozik, ami természetesen a képzés megítélését is befolyásolta.

Mindez megnehezítette a tudományterülethez tartozás tisztázását, ami a klaszszikus szakterületek művelőiben és tudományos képviselőiben eleve gyanút keltett: milyen ismereteket közvetítenek a népművelők számára, ezek mennyire tekinthetők tudományosnak, és ha igen, akkor melyik tudományterülethez sorolandók? Mit ér a népművelő diploma? (Mely persze önállóan nem létezett, hiszen többnyire valamelyik tanárszakkal párosítva lehetett e szakon oklevelet szerezn.) Birtokosai a hivatalos kultúrpolitika terjesztőinek, vagy képzett szakembereknek tekinthetők? Súlyosbította a helyzet megítélését, hogy maga a szakma,

és – ennek tükrében – a képzés sem volt teljesen egységes, bár a modernizációt, a képzés reformját a nyolcvanas évek végére mindenki egyaránt szükségesnek tartotta.

A rendszerváltás megújulást hozott ezen a területen is, alapjaiban változtatta meg a szakmát és a képzést is. Utóbbinak még a megszüntetése is felmerült, arra hivatkozva, hogy a társadalom nem igényli ezt a típusú szakembert. Szerencsére a képzés és a szakma is túlélte ezeket a támadásokat, és a megváltozott társadalmi környezet megújulást eredményezett. A kulturális szférában megjelent a fogyasztói magatartás, a szórakoztatóipar, s az egész folyamatot meghatározta az immár működő munkaerőpiac is. A szakemberképzés is váltásra kényszerült ennek következtében, s ennek során igyekezett megfelelni az új társadalmi igényeknek. Ez a szakképzés differenciálódásához vezetett. A felnőttoktatás, a kulturális szolgáltatás, illetve a kultúra értékeinek a menedzselése volt az a három irány, amerre a képzés az átalakulás során kitérésre törekedett. A szakemberképzés általános megújulása mellett további differenciálódást jelentettek az egyes intézményekben kidolgozott szakirányú képzések, melyek részben a kihívásokra adott válaszokra törekedtek, részben piacképesebbé kívánták tenni a szakot is. Megváltozott a szak elnevezése is: 1991-től a művelődési és közoktatási miniszter utasítása értelmében művelődésszervező szakos képzés kezdődött a felsőoktatásban.

A fent vázolt folyamatok eredményeképpen rendkívül sokszínűvé vált a szakma és a képzés is. A képző intézmények a helyi sajátosságoknak megfelelő kínálat kialakítására törekedtek, volt, aki a menedzser szemléletet részesítette előnyben, volt, aki a felnőttképzést, az emberi erőforrás fejlesztését helyezte a képzés középpontjába, ismét másutt a média, a kommunikációs szakemberek képzése került előtérbe. Maga a szak minden probléma ellenére egyre nagyobb népszerűsége telt szert, a hallgatói létszám látványosan növekedett, különösen a kilencvenes évek második felében. A változások következtében a szakma differenciálódása lényegében a korábbi törésvonalak mentén folytatódott, azonban a tudományos életben való elfogadottsága nem valósult meg továbbra sem (T. Molnár 2010: 290).

A képzés történetének újabb fejezetéhez 2006-ban érkezőnk, amely azonban már nemcsak a kultúráközvetítéshez kötődő szakokat, hanem az egész felsőoktatást érintette: ebben az esztendőben vezette be a felsőoktatási kormányzat a Bologna-rendszert. A sokszor kárhoztatott, de a hazai felsőoktatást mégiscsak az európai felsőoktatási térséghez kötő folyamat kialakította a kétszintű képzést, s egyben alkalmat adott arra is, hogy a hazai felsőoktatás rendszere bizonyos meghatározott erővonalak mentén alakuljon át (Szolár 2010). Csökkent a szakok száma, bizonyos további szakokat a megszüntetés fenyegetett. Ezek között volt természetesen a művelődésszervező is, és a további kultúráközvetítő szakok. A nagy átalakítási lázban ismét a tudományhoz való kötődést kérték számon a képzésen, elfeledkezve arról, hogy a kultúráközvetítés sokszínűsége, mely magát a szakmát jellemzi, a képzésben is meg kell, hogy jelenjen. A képzésben érdekelt intézmények és szakemberek mindenképpen tudományterülethez kívánták kötni az új képzést, ezzel kívánták biztosítani a megmaradást. Így emelkedett ki

a többi közül az az irány, mely a felnőttképzést jelentette, és amely a neveléstudományhoz kapcsolódott. Ennek következtében a többi szakmai irányvonalat képviselők is lépésváltásra kényszerültek, hiszen nyilvánvalóvá vált: vagy andragógia lesz az új szak, vagy megszűnik minden ilyen jellegű képzés. A szakma és a képzőhelyek példátlan, és máig tartó összefogásának köszönhetően kompromisszumos megoldás született. Az andragógia BA szakot négy szakiránnyal akkreditálták, melyek többé-kevésbé a korábbi szakmai irányokat fedték le, s a következő évek bebizonyították, hogy a modernizáció ilyen megvalósulása jelentősen emelte a képzés színvonalát, tudományos elismertségét egyaránt. Tovább lépést jelentettek az egymás után alapított, majd indított mesterszakok, amelyekhez a bemenetet elsősorban az andragógia alapszak jelentette, de természetesen a korábbi kulturálisközvetítő képzésben főiskolai szintű diplomát szerettek számára is lehetővé tették az egyetemi szintű tanulmányokat.

A képzés és a szakma történetében először úgy tűnt, hogy a helyükre kerültek a dolgok, a szakmában és a tudományos besorolásban is. Az európai normáknak megfelelően a felnőttképzésre került a hangsúly, a szakmán és így a képzésen belül is a „Lifelong Learning” elve határozta meg ezt az új szerepet, ehhez igazodott az új képzés rendszere, a KKK kidolgozásában a legfontosabb szempontnak a képzők képzése bizonyult. Olyan, elsősorban a kompetenciákat fejlesztő képzés jött létre, melynek során önálló, piacképes diplomát adott már az alapképzés is. A tudományos életben is a helyére került az új szak: befogadta a neveléstudomány, létrejött és beépült a felsőoktatásba a teljes vertikum: a mesterszakok (andragógia MA, kulturális mediáció MA, humán erőforrás menedzser MA) és a neveléstudományi doktori iskolák keretében a felnőttnevelési, felnőttképzési alprogramok.

A végzett hallgatók képessé váltak a felnőttnevelés és a felnőttképzés folyamatait tervezni, szervezni, irányítani, képzési programokat készíteni, eligazodnak a jogi környezetben, tisztában vannak a didaktikai és módszertani ismeretekkel – egy szóval ők azok, akik segíteni tudják a társadalomban egyre erősebb felnőtt tanulási igények kielégítését, formális és non-formális keretek között egyaránt. A mesterszakosok irányítani is képesek mindezt, s még tágabb ismeretkörrel, szakértelemmel rendelkeznek. Persze a gyanakvás is érezhető volt a felsőoktatási környezetben és az arisztokratikus tudományos közéletben, ami mindjárt a szak elnevezésével elkezdődött. Kétkedők tehát továbbra is voltak/vannak, főként a szak multidiszciplináris jellege miatt, de egy ideig úgy látszott, az eredmények lassanként meggyőzik őket.

2011-ben azonban – az előző évi kormányváltással összefüggésben – fordulat következett be az egész magyar felsőoktatásban. Az év végén megjelent az új felsőoktatási törvény¹, elkezdődött és azóta is folyamatos a felsőoktatás reformja, folyamatosak a forráselvonások, egymást követik az újabb és újabb módosítások, illetve kormányrendeletek, szakok szűnnek meg és létesülnek újak, jelentős hangsúlyeltolódások tapasztalhatók. Az andragógia alapszakot ezek a változások

¹ 2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról
http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100204.TV> [2016.01.15.]

az átlagosnál is jobban sújtották, ismét felerősödtek azok a hangok, amelyek kétségbe vonják a szakma és a képzés létjogosultságát is. A felsőoktatás körül kialakult társadalmi viták odáig jutottak, hogy a szakot „tücsökszaknak” minősítették, megkérdőjelezték a munkaerőpiaci szerepét, köztük olyanok, akiknek leginkább tisztában kellene lenni a szakszerűség kritériumának való megfelelés fontosságával, általában a felnőttképzés, és a szakképzések ügyében is.² Mindezek következtében már 2012-ben jelentősen csökkentették a szakra felvehető létszámát, 2013-ban a kormányintézkedések gyakorlatilag szinte lehetetlenné tették az andragógia szakra való bejutást: az előző évek felvett létszámainak az 5%-a nyert felvételt, majd tovább csökkent a szakra felvettek létszáma³, míg nem 2015-ben – más, feleslegesnek ítélt szakokkal együtt – sor került a szakma és a szakemberképzés történetében példátlan intézkedésre, az andragógia alapszak megszüntetésére.⁴ 1956-ban, majd 1975-ben a politikai akarat hívta életre a szakemberképzést, s most a politikai akarat szüntette azt meg. Ismét eljutottunk a gondolatmenetünk kiindulópontjához: a szakterület társadalmi megítélése, a vele szemben támasztott elvárások és követelmények állandóan változnak, a politikai beavatkozások pedig meghatározzák a szakemberképzés lehetőségeit. A 2010-es években ismét ez történt, új szerepfelfogás, új szakmai követelmények érvényesülnek, ugyanis az andragógia megszüntetésével párhuzamosan a felsőoktatási kormányzat létrehozta a közösség-szervező alapszakot, amely ugyan még a KKK-t tartalmazó rendelet megjelenésének hiányában egyelőre nem indítható, de azt már tudjuk, hogy új elvárásokat tükröz, új prioritásokat fogalmaz meg. Maga a koncepció nem új, hiszen a kultúráközvetítés a kezdetektől a helyi közösségekre épített, s ezt a ténytet a korábbi képzési programok is szem előtt tartották, de úgy tűnik, hogy a jelenlegi koncepció ezt helyezi a középpontba. Ugyanakkor ez is egy kompetenciaalapú, gyakorlatorientált szakemberképzés lesz, amelyben felhasználhatók a korábbi tapasztalatok, ami pozitívumként is értékelhető. Az viszont visszalépést jelent, hogy ismét nem lesz köthető a képzés egyetlen tudományterülethez sem, ami vélhetően ismét megnehezíti a felsőoktatáson belüli elfogadását, megkérdőjelezi az andragógiával már nagy nehezen kivívott neveléstudományi elismertséget, a tudományos kritériumoknak való megfelelést. Ezen némiképpen enyhíthet, hogy a mesterszakok megmaradtak, és lehetőséget biztosítanak továbbra is a doktori iskolák megfelelő alprogramjaiba való belépésre.

² Parragh László a Magyar Kereskedelmi- és Iparkamara elnöke nyilatkozata <http://eduline.hu/felsooktatas/2013/3/17/Parragh_Laszlo_el_lehet_kuldeni_nehany_ezer_2QJODJ> [2016.01.12.] és Klinghammer István akkori felsőoktatási államtitkár nyilatkozata <http://eduline.hu/felsooktatas/2013/3/25/Tucsok_hangya_es_orchideaszakrol_is_beszelt_ZV5NGQ> [2016.01.15.]

³ A Felvi.hu tartalmazza a pontos országos statisztikákat. [2016.01.15.]

⁴ Magyar Közlöny 2015. június <<http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/mk15079.pdf>> [2016.01.14.]

Szakemberképzés Szegeden

Az 1975-ben elindult szegedi szakemberképzés magán viseli a fentebb vázolt folyamatok lenyomatát. A hetvenes évek már említett közművelődési szemléletváltásához szükséges szakemberek képzéséhez új képzőhelyek létesítését határozta el a kultúrpolitika. Ennek keretében az ország öt tanárképző főiskoláján szervezték meg a népművelők képzését, többek között a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán. Így hát a szak indítását nem a főiskola kezdeményezte, az végrehajtandó feladat volt, ezért kezdetben a főiskola sem nagyon tudott mit kezdeni a népművelés szakkal. Tapasztalatok egyáltalán nem voltak, hiszen ez volt az első nem tanár szakos képzési forma, s ennek megfelelően nehezen illeszkedett a hagyományos képzések kialakult rendszerébe. Mindez a szervezeti struktúrán is érezhető volt. Megalapították a Népművelés Tanszéki Csoportot, kezdetben két, majd három, 1979-re négy főállású oktatót rendelve a feladathoz, két kis tanári szobával és egy kis tanszéki tanteremmel, 20 fő körüli nappali tagozatos hallgatóval – ez volt a képzés kezdete. Ugyanakkor mégis meg kell említeni, hogy a népművelés oktatása nem volt teljesen előzmény nélküli az akkori főiskolán. A Neveléstudományi Tanszéken speciális kollégium keretében hallgathattak a leendő tanárok népművelési ismereteket dr. Waldmann Józseftől, aki maga is kiváló népművelő volt, s fontosnak tartotta, hogy legalább ebben a formában kapjanak a leendő tanárok bepillantást a kultúráközvetítés feladataiba.⁵ Amikor 1975-ben a népművelők képzését elindították, logikus volt, hogy őt kériék fel az új képzés megszervezésére. Az első évben ugyan még nem ő volt a tanszékvezető, de a szervezés oroszlánrésze hozzá köthető, és nagy szerepe volt személyiségének, megnyerő és hiteles alakjának abban, hogy a tanárképzéstől idegennek számító új szak lassan be tudott illeszkedni a főiskolai struktúrába.

A nyolcvanas évek második feléig a tanszéki csoport nagyjából hasonló feltételekkel és körülmények között működött. A már említett párthatározat szellemében folyt az oktatás, melynek célja az volt, hogy az elvárásoknak megfelelő ideológiai és szakmai ismereteket kapjanak a hallgatók. Az oktatás tartalmát a központi tanterv határozta meg, a személyi és tárgyi feltételek hasonlóak voltak, (bár többször kellett új helyre költöznie a tanszéknek, ami jelezte az érdekvényesítés hiányát), a hallgatói létszám nem változott. A tananyag modernizálására, a mindennapi élethez való igazítására persze lett volna igény, amit az oktatók egy része és a tanszéki tanácsba delegált hallgatói képviselők már a hetvenes évek végén, és a nyolcvanas évek első felében is megfogalmaztak. Az akkori viszonyok azonban kevés lehetőséget adtak ezeknek az igényeknek a megvalósítására. Ezzel együtt mégis sajátos színfoltot jelentett a népművelés szakos hallgatók maroknyi csoportja a főiskolán: különböző programok szervezése, kulturális érdeklődés, nyitottság, gyakorlatorientáltságra törekvés jellemezte őket.

A nyolcvanas évek második felében megkezdődött a tanszék szakmai átalakulása, érdemi változtatásra azonban csak a rendszerváltás után adódott lehetőség.

⁵ Waldmann József (1912–1983) eredetileg néptanítóként kezdte pályáját, s ebben a szerepben már az 1940-es évek elejétől foglalkozott népműveléssel, majd a szegedi tanítóképzőben oktatott, s annak megszűnése után, 1963-tól a Neveléstudományi Tanszék oktatója lett. 1975-ben megbízást kapott a Népművelés Tanszéki Csoport létrehozására, amelynek 1976–78 között a vezetője volt.

A kibontakozó politikai változások új társadalmi igényeket is felvetettek a közművelődési szakemberekkel szemben, s ennek a kihívásnak, s nem utolsósorban a hallgatói igényeknek engedve 1989-től megkezdődött a képzés reformja a tanszéken, mely már valóban „tanszék” volt, s az országos folyamatoknak megfelelően nevét is megváltoztatták: 1988-ban Közművelődési Tanszék lett. A reformok nyomán új képzési struktúra alakult ki, mely jobban megfelelt a társadalmi elvárásoknak, a közművelődési intézményrendszer változásainak, és már nem tartalmazott ideológiai elvárásokat. Az 1991-es miniszeri utasítás után a szak elnevezése itt is művelődésszervező szak lett. A szegedi képzés továbbra is a kulturaközvetítő szerepet részesítette előnyben, ugyanakkor megjelent a menedzser szemlélet, illetve a média irányába is elmozdulhattak az érdeklődő hallgatók. A képzési terv kidolgozása több év munkájának eredménye volt, végleges, 2006-ig használt formáját 2002-ben, a bölcsész képesítési követelmények életbelépésével és beépítésével nyerte el. Az oktatás két részből állt: az első szakaszban minden hallgató általános szakmai alapképzést kapott, majd a második szakaszban a választott szakterületének megfelelő speciális képzést. A reform nyomán ugyanis a művelődésszervező képesítés megszerzése mellett módjuk lett a hallgatóknak először kulturális menedzser, illetve média speciális képesítést szerezni, 2002-től pedig további két szakirányban teheték ezt. A speciális képesítés kínálata ugyanis ekkor bővült a rendezvényszervező és a vallásismeret szakiránnyal. Diplomájuk szerint a hallgatók így művelődésszervező végzettséget szereztek, a speciális képzésükről pedig emellett külön bejegyzés szerepelt az oklevélben. A képzés új struktúrája szakmai megalapozottságú volt, emellett a hallgatói igényeknek is meg akart felelni. Ez a törekvés sikeresnek bizonyult, amit a folyamatosan növekvő hallgatói létszám jól mutatott, hiszen különösen nagy vonzerőt jelentett a képzéshez kapcsolódó szakirányú képzések rendszere a hallgatók számára. Az egyre színvonalasabbá váló oktatást a bővülő létszámú és a korábbinál differenciáltabbá váló oktatói közösség biztosította, emellett a magas hallgató létszám jelentős bevételeket biztosított a tanszék számára, ami lehetővé tette a szükséges tárgyi feltételek biztosítását is.⁶

Mivel a kilencvenes években a képzés szakmai megújulása során egyértelműen a kulturaközvetítés, és különösen annak néhány speciális területe irányába mozdult el a Közművelődési Tanszék, az oktatói állomány is ennek megfelelően fejlődött, meglehetősen nehéz helyzetbe került a Bologna-rendszer bevezetésével összefüggő andragógia alapszak előkészítése, illetve indítása során. Szegeden nem voltak ugyan hagyományai a felnőttképzési irányzatnak, de hamar nyilvánvalóvá vált, hogy a neveléstudományhoz kötődő szakmai és tudományos lépésváltás elkerülhetetlen. A tanszék tehát a kezdetektől bekapcsolódott annak a konzorciumnak a munkájába, amely az országban működő képzőhelyek képviselőiből állt össze, és feladata az új alapszak létesítése volt. A már említett kompromisszumos megoldás, az andragógia BA szak négy szakiránnyal való akkreditálása mindenki számára megfelelő megoldást jelentett, s a szegedi képzés is ennek megfelelően alakult át. Egyrészt sikerült megújulnia, s a felnőttképzés irányába fejlődnie, ami minőségi változást jelentett, másrészt a művelődésszervező

⁶ A szegedi képzés kezdeteiről, 2006-ig tartó történetéről részletesen ld. T. Molnár 1999: 54–63., valamint T. Molnár 2007: 135–142. Jelen írás elsősorban a még feldolgozatlan, 2006–2016 közötti évtized krónikája.

szakiránnyal, s benne a specializációk kialakításával meg is tudta őrizni a legjobb korábbi hagyományait. Ennek következtében korábban soha nem tapasztalt lendületet kapott a képzés, mind az oktatás színvonalát, elismertségét, mind tudományos elfogadottságát tekintve, amihez természetesen hozzájárult a tanszék humán erőforrásának bővítése és aktualizálása is.

Az andragógia BA képzés művelődésszervező szakiránnyal 2006 szeptemberében kezdődött el, a sikeres szakindítás után ekkor kezdte meg tanulmányait az első évfolyam, nappali és levelező tagozaton 90 fővel. A következő öt évben (elsősorban a nappali tagozaton) jelentős létszámnövekedés volt tapasztalható. Az államilag finanszírozott létszámkeret nem változott ugyan, de a költségterítéses hallgatók jelentősen növelték a létszámot, ami 120–150 fő között alakult (nappali és levelező). Az elsősorban jelentkezők száma alapján 2011-ben országosan második helyen állt a szegedi képzés, 2006-tól a jelentkezőknek kb. 20%-a került be a szakra, a felvettek pontátlaga 398,7 volt.⁷ Emellett a szabadon választható kreditek terhére specializációk kapcsolódtak a képzéshez, melyek keretében egy-egy részterület elmélyültebb megismerésére is lehetőséget kaptak a hallgatók, és ezt azért fontos kiemelni, mert a szegedi képzés sajátossága volt. 2009-ben, amikor az első andragógus évfolyam végzett, az intézet munkatársai lefolytattak egy hallgatói elégedettségi vizsgálatot, amely egyebek közt azt mutatta, hogy a felvételizők jelentkezésénél meghatározó motivációt jelentettek a speciális képzések, amely az országban másutt nem volt. Az egyetemválasztásban a város vonzereje után a második helyen szerepelt a specializációk kínálata (Szűcs – T. Molnár 2009).

Egyébként a képzés négy nagyobb egységet tartalmazott. Időrendben az első az alapképzés, amely magában foglalta a bölcsész képesítési követelményeknek megfelelő alapozó tárgyakat és a szakmai alapozást egyaránt. Filozófiai, pedagógiai, pszichológiai és társadalomismereti modulokat tartalmazott, valamint az Európai Unióról szóló ismereteket. A törzsképzés elsősorban az andragógiai ismereteket közvetítette, a hallgatók megismerték az andragógia alapjait, tudományelméleti kérdéseit, a felnőttképzés és emberi erőforrás fejlesztés elméletét és gyakorlatát, valamint a kompetenciáikat erősítő kurzusok keretében a konkrét, gyakorlati felnőttképzői szerepekre készülhettek fel. Másfelől ez a képzési szakasz előkészítette a kultúrákövetítés szakirányát is, elsősorban a történeti, kultúrfilozófiai tárgyakkal. A művelődésszervező szakirányú képzés a korábbi képzés legjobb hagyományait vitte tovább, mint ahogyan a specializációk is. A hallgatók az erősen gyakorlatorientált tanulmányaik során megismerték a kultúrákövetítés és a kapcsolódó tudományterületek (esztétika, művelődés- és művészetszociológia, kulturális antropológia) elméleti aspektusait, intézményrendszerét, menedzsmentjét, szakmai módszertanát. A 25 kredites specializációk közül a hallgatók egyéni érdeklődésüknek, tehetségüknek megfelelően választhattak. A szakindítási dokumentumban⁸ hat specializáció szerepelt, s a nagy létszámú évfolyamok idején működött is: az idegenforgalmi menedzser, az ökológiai menedzser, a média, a rendezvénysszervező, a regionális tanulmányok

⁷ <http://www.felvi.hu/felveteli/ponthatarok_rangsrok/elmult_evek/!ElmultEvek/elmult_evek.php?stat=13> [2016.01.14.]

⁸ Kérelem az andragógia alapszak indítására – a Felnőttképzési Intézet irattára

és a vallásismeret. A későbbiek során a tapasztalatok alapján és az igényekhez igazodva letisztultabbá vált ez a képzési terület, voltak megszűnő specializációk, helyettük jöttek újabbak, illetve két specializációból lett egy újabb, amely sokkal erősebb szakmaiságot képviselt. Így a legjobban bevált és legnépszerűbb specializációk működtek tovább. A média mindvégig megmaradt, újdonságot jelentett és nagyon népszerű volt a múzeumpedagógia és az eszperantó kulturális szakmenedzser, valamint a kulturális és regionális rendezvényszervező. Sajnos, ahogyan a kormányzati intézkedések nyomán csökkentek a hallgatói létszámok, úgy csökkent az indítható specializációk száma is. Az utolsó, 2015-ben végzett évfolyam létszáma már csak egy specializációra volt elegendő.

Minden képzési szakaszban kiemelt szerepet játszott a gyakorlati képzés. A tannert is igen magas számban tartalmazott gyakorlatokat, három félévben 50-50 órát kellett teljesítenie a hallgatóknak. Ugyanakkor folytatódott az a már korábban kialakult hagyomány is, hogy a kötelező gyakorlatokon kívül is lehetőséget biztosított a tanszék, majd az intézet arra, hogy a hallgatók az elméletben tanultakat a gyakorlatban is kipróbálhassák. Már a hetvenes és nyolcvanas években hagyománya volt a népművelő napoknak, szakesteknek, melyek a szakmai képzést és a szórakozást egyaránt szolgálták, s megszervezésében mintegy szakmai gyakorlatként vettek részt a hallgatók. A legváltozatosabb programokat, vetélkedőket, filmvetítéseket szervezték maguknak ilyenkor a hallgatók, miközben el is sajátították a szervezéssel kapcsolatos feladatokat. Ezek továbbfejlesztéseként értékelhető az a szakmai rendezvénysorozat, mely a művelődésszervező és kulturális menedzser képzéssel együtt született hallgatói kezdeményezésre, és évente ismétlődik immár 1991 óta: „Ki menedzseli a kultúrát?” – tették fel annak idején a hallgatók a kérdést, s ezzel a címmel közművelődési konferenciát szerveztek. Először csak saját maguknak, majd az ország felsőoktatási intézményeinek művelődésszervező szakos hallgatóit látták vendégül a tanszék hallgatói és oktatói. A KMK néhány év alatt fogalommá vált. A rendezvény során kiemelkedő szakemberekkel találkozhattak a résztvevők, s mód volt arra is, hogy megvitasák a szakma aktuális problémáit. Kiállítások, s egyéb kulturális és szórakoztató programok is csatlakoztak a rendezvényhez, melynek legnagyobb értéke az volt, hogy teljes egészében a hallgatók önálló munkájával jött létre. Ők maguk határozták meg a mindenkori témát, a meghívandó szakembereket, személyiségeket, ők folytatták le a tárgyalásokat, ők hívták meg a szereplő vendégeket. Ezen túl szponzorokat is szereztek, pályázatokat írtak a konferencia anyagi fedezetének biztosítására. A lebonyolítást is önállóan végezték, a reklámtól a takarításig. A média szakirányú, majd specializációs képzésben résztvevő hallgatók újságot szerkesztettek ebből az alkalomból, mely a konferencia minden napján megjelent, és részben a programokhoz kapcsolódott, részben aktuális kérdésekről szólt. További, tanrenden kívüli gyakorlati lehetőségei is voltak a hallgatóknak, amelyek során hasonlóan önálló projekteket valósíthattak meg. Ilyenek voltak az általuk minden évben a gólyáknak szervezett andragógus kirándulások, az Európa-tanulmányokhoz kapcsolódó, évről évre megrendezett Európa Nap, tárlatvezetési programok is. Emellett a város kultúráközvetítő intézményeivel – elsősorban a Szent-Györgyi Albert Agórával – kialakított szoros szakmai kapcsolatok lehetővé tették, hogy az érdeklődő, motivált hallgatók önállóan is, akár ön-

kéntes gyakornokként belekóstoljanak a szakma mindennapjaiba. Ha ezt a szakmai pezsgést, aktivitást is figyelembe vesszük, még inkább sajnálhatjuk, hogy 2012-ben volt utoljára induló andragógia alapszakos évfolyam Szegeden. A képzés ellehetetlenítése, a teljesíthetetlenül magas, központilag előírt ponthatárok oda vezettek, hogy 2013-ban és 2014-ben már nem indulhatott újabb évfolyam, 2015-ben pedig ennek következtében az egyetem már meg sem hirdette a szakot. Ezzel egy nagyon fontos, termékeny időszaknak vetett véget a szakma és a szegedi képzés történetében is a durva, külső beavatkozás, miközben a képzés soha nem volt korábban olyan eredményes, mint a 2010-es évek elején, amikor mindez bekövetkezett. Az 1. táblázat azt is megmutatja, hányan kaptak főiskolai, majd alapszakos oklevelet az elmúlt négy évtizedben:

év	nappalin végzett	levelezőn végzett
1979	19	53
1980	21	63
1981	21	39
1982	18	28
1983	18	45
1984	19	44
1985	21	41
1986	21	37
1987	22	37
1988	23	44
1989	47	56
1990	35	36
1991	54	49
1992	53	18
1993	31	53
1994	22	42
1995	26	43
1996	37	41
1997	61	88
1998	71	69
1999	129	115
2000	115	102
2001	90	92
2002	107	85
2003	95	121

2004	105		222	
2005	142		262	
2006	114		265	
2007	129		256	
2008	139		195	
2009 ⁹	műv.szerv.	andragógia	műv.szerv.	andragógia
	121	49	41	46
2010	36	58	15	24
2011	7	72	3	34
2012	9	72	5	21
2013	2	54	3	22
2014	-	55	1	24
2015	1	32	1	14

1. táblázat: Végzett hallgatók¹⁰

A fenti adatok jól mutatják a hallgatói létszámok növekedését, majd zuhanását, pedig a képzési portfólió közben szépen bővült, s időközben szervezeti változások is bekövetkeztek a tanszék életében. Utóbbiak összefüggtek az egyetemi integrációval, amely természetesen a szegedi felsőoktatást sem hagyta érintetlenül, és amelynek eredményeként a város felsőoktatási intézményeiből a folyamat végére létrejött a Szegedi Tudományegyetem. A tanárképző főiskola a továbbiakban az egyetem karaként működött. Az átalakulás több lépcsőben zajlott, a végeredmény a mai Juhász Gyula Pedagógusképző Kar. A Bologna-reform mellett ez volt a másik meghatározó fordulat a magyar és a szegedi felsőoktatásban, amely a Közművelődési Tanszéket és képzéseit nem érintette ugyan, közvetve viszont jelentős változást generált. Az integráció és a tanárképzés akkori reformja ugyanis a kar számára – a pozitívumok mellett – jelentős veszteséget eredményezett, hiszen a párhuzamosságok megszüntetése miatt számos korábbi képzése megszűnt. Ez nemcsak a tanárszakok nagyobbik részét érintette, amelyek átkerültek a BTK-ra, vagy a TTIK-ra, hanem egyéb szakokat is, mások mellett a kultúráközvetítés körébe tartozó könyvtár-informatikát. A kar pedig mindezek eredményeképpen jelentős szervezeti átalakításokra kényszerült, tanszékek szűntek meg, alakultak át, illetve új szervezeti egységként intézetek jöttek létre, amelyek keretet adtak a további munkának. Összességében az egész szervezeti struktúra megváltozott. Ennek következtében jött létre 2007-ben a Felnőttképzési Intézet, amely immár két korábbi tanszéket foglalt magába, a Közművelődési helyett létesített, nevében is korszerű Andragógiai és Művelődéstudományi

⁹ 2009-ben adtak először andragógia BA diplomát, de még a művelődésszervező kimenő évfolyamok is végeztek.

¹⁰ A JGYPK Levéltára és Tanulmányi Osztálya adatai alapján (először 1979-ben adott ki a tanszék diplomát).

Tanszéket, valamint a csaknem képzés nélkül maradt Könyvtártudományi Tanszéket.¹¹ Ez a szervezeti forma azonban csak egy évig működött, 2008-ban feladatódott a szervezeti átalakítás, és a könyvtár-informatika képzés is végleg befejeződött a karon. A tanszékek megszűntek, helyettük az aktuális képzési feladatokhoz igazodva szakcsoportokat állítottak fel. A Felnőttképzési Intézetben belül az Andragógia, a Könyvtár- és Múzeumpedagógia, valamint a Kultúramediátor Szakcsoport kezdte meg működését, összhangban az alapszak és az indítás alatt álló mesterszakok képzési struktúrájával, és ezzel párhuzamosan bővült az intézet által gondozott szakok portfóliója is.

A már bemutatott andragógia alapszak mellett ugyanis megkezdődött és sikeresen zárult a mesterszakok akkreditációja. Először az andragógia MA szak indítása történt meg a 2008-as szaklétesítés után, és 2009-ben az országban az első között kezdődhetett meg a Felnőttképzési Intézetben 18 fővel az egyetemi szintű andragógus képzés, és már 2010-re 25 fő volt az induló első évfolyam létszáma. Ezzel párhuzamosan zajlott le a Bologna-rendszer tanárképzési koncepciójához kötődő két, ún. második tanárszak indítási procedúrája is. A könyvtárpedagógia szakon a képzés 2008 szeptemberében, szintén az első között indulhatott el Szegeden, és lassan bár, de egyre nagyobb jelentőségre tett szert, elsősorban a levelező tagozaton. 2008-ban 11, 2009-ben 5, 2010-ben 17 fő kezdte meg tanulmányait a szakon, majd 2013-ban 38 főre nőtt ez a létszám. Az andragógustanár szak első évfolyama 2009. szeptemberében indult el teljes idejű (2 fő) és részidejű képzésben (12 fő) is, 2013-ra 16 főre emelkedett a létszám. Ezzel összefüggésben kell megemlíteni, hogy andragógia tanári előkészítő (minor) szakot is hirdetett az intézet, és erre rendszeres volt a jelentkezés az egyetem más karairól. Ők az alapképzés meghatározott kurzusait látogatták, és közülük többen folytatták tanulmányaikat a későbbiekben az andragógustanár szakon is.

A Felnőttképzési Intézet gondozásában történt meg a további mesterszak, a kulturális mediáció szak létesítésének kidolgozása, és ezzel párhuzamosan az indítása. Az intézet munkatársai dolgozták ki, és a Szegedi Tudományegyetem vezetésével felállt konzorcium nyújtotta be 2010-ben a szaklétesítési anyagot, ami mindenképpen jelezte az intézet munkájának országos elismertségét is. Mindkét akkreditációs eljárás sikeres volt, a MAB döntése¹² értelmében 2011 őszén az első évfolyam is elindulhatott 37 fővel.

A mesterszakok (ld. 2. táblázat) elsősorban az elméleti tudás bővítésére hivatottak, illetve a tudományos munkára készítik fel a hallgatókat, s ennek a követelménynek tökéletesen meg is felelnek az indított szakok. Az intézet nagy gondot fordít a tehetséges hallgatók mentorálására, kutatómunkájuk elősegítésére, azonban a képzések mégsem szakadnak el a gyakorlattól. Ezt mutatja a város felnőttképző intézményeivel és szervezeteivel kialakított szoros szakmai kapcsolat éppúgy, mint a kulturális mediátor szakosok önkéntes szakmai gyakorlata. Előbbi az andragógustanár szakos hallgatók gyakorlatai szempontjából is fontos, utóbbi pedig a tananyaghoz kapcsolódva szakmai kompetenciákat fejleszt.

¹¹ Az önálló Könyvtártudományi Tanszék történetét ld.: Monok 1999.

¹² A MAB 2010. évi 8. ülésének (október 1.) emlékeztetője
<www.mab.hu/web/tir/emlekeztetok/101001emlek_hat.doc> [2016.01.10.]

A Móra Ferenc Múzeumban és a REÖK-ben, valamint a kari Tudástárban tárlatvezetések, múzeumi sétákat tartanak a hallgatók, minden ősszel bekapcsolódnak a Kulturális Örökségnapok rendezvénysorozatba, amikor városnéző, műemlék ismertető sétákat szerveznek és vezetnek. Emellett a mesterszakosok a képzés kezdete óta minden évben bekapcsolódtak a már említett KMK szervezésébe is. Az utóbbi években, amikor lassan elfogytak az alapszakos hallgatók, nekik köszönhető, hogy a rendezvény hagyománya ma is él, és – igaz, hogy a korábbiaknál szerényebben – továbbra is megrendezik. Igaz, hogy 2015-ben már csak egy napos szakmai találkozó volt, de igen színvonalasan, és hasznosan kapcsolódott a mesterszakos képzések tananyagához. A könyvtárpedagógia tanár szakos hallgatók szakmai gyakorlatainak a gyakorló iskolai könyvtárak és az egyetemi könyvtár mellett a Somogyi-könyvtár biztosít helyszínt, és az önálló projektek megvalósításának lehetőségét.

év	andragógia		kulturális med.		könyvtárpedagógia		andragógustanáár	
	napp.	lev.	napp.	lev.	napp.	lev.	napp.	lev.
2010						5		
2011	10	8				12		
2012	7	16				14		1
2013	-	10	11	2		8		8
2014	7	11	6	7	1	23	2	5
2015	5	6	7	5	3	16	1	4

2. táblázat: A Felnőttképzési Intézetben végzett mesterszakos hallgatók

A fentiek alapján kétségtelen, hogy a szegedi felnőttképző, kultúrákövetítő szakemberképzés történetében először, 2009–10-ben már olyan színvonalas munka folyt az intézetben, és olyan szakembergárda dolgozott együtt, hogy az az egyetemi szintű képzés kritériumainak messze megfelelt, és országosan is elismertségnek örvendett. Ehhez természetesen hozzájárult az intézet tudatos és következetes humán erőforrás fejlesztése, ami ezt a célt szolgálta, és szolgálja ma is. A minősítések megszerzése, illetve a vezető oktatók megfelelő létszámának biztosítása tekintetében sikeres lépések történtek, többen PhD fokozatot szereztek, habilitáltak, nem kevés intézeti támogatással. A szakindítások sikere természetesen a korábbiaknál lényegesen több feladatot is jelentett, amit újabb kollégák alkalmazásával kellett megoldani, és folyamatosan gondoskodni kell a nyugdíjazások, vagy szervezeti változások miatt távozó kollégák pótlásáról is. A jelzett időszakban 22 főfoglalkozású munkatársa volt az intézetnek, ebből 1 fő oktatásszervező, 1 fő könyvtáros, 2 fő technikus. A 18 oktatóból 13 PhD fokozattal, 2 habilitációval is rendelkezett. A fiatal, fokozattal még nem rendelkező oktatók kivétel nélkül doktori iskolák hallgatói voltak. A minél színvonalasabb oktatást

emellett számos óraadó segítette. 2015 végére módosult a helyzet, bár a nem oktató dolgozók száma változatlan maradt, az oktatók létszáma és az óraadók száma is csökkent: 14 főállású oktató, ebből 10 fokozattal, 2 habilitációval is. Az utóbbi öt évben többen nyugdíjba vonultak, illetve távoztak az intézetből, vagy a karról, amiben részben szerepet játszott a csökkenő hallgatói létszám, részben pedig az egyéni életpályák módosítása. Az intézet (és a korábbi tanszék) minden munkatársának kimutatását az alábbi táblázat (ld. 3. táblázat) tartalmazza:

Név	Tudományos fokozat	Beosztás távozáskor/jelenleg	Intézeti/tanszéki működés ideje
Apróné Laczó Katalin	dr.univ.	főiskolai docens tanszékvezető 1978–88	1976–1991
Barátné Hajdu Ágnes	PhD Habil.	főiskolai tanár	2007-2015
Beke Tamás	dr.univ.	adjunktus	2002–2005
Bozsó Renáta	PhD hallgató	tanársegéd	2002–
Demcsák Katalin	PhD	főiskolai docens	2001–
Démuth Ágnes	PhD	főiskolai docens	2008–20015
Dina Miletta	PhD hallgató	tanársegéd	2011–
Eszik Zoltán	dr.univ.	adjunktus	1979–1989
Farkas Éva	PhD Habil.	egyetemi docens szakcsoportvezető	2009–
Fügedi József	–	technikus	1996–
Galgóczi Anna	dr.univ.	adjunktus	1977–1991
Gerencsérné Újvári Edit	PhD	egyetemi docens szakcsoportvezető	2002–
Harkai Daniella	–	könyvtáros	2007–
Havasi Magdolna	–	tanszéki gépíró	1975–1987
Hetesi Erzsébet	PhD	főiskolai docens	1989–2002
Keczer Gabriella	PhD Habil.	egyetemi docens	2010–
Málovics Éva	PhD	főiskolai docens	1989–2002
Málovics György	PhD	tanársegéd	2002–2005
Máté Zsuzsanna	CSc. Habil.	főiskolai tanár	2007–2011
Mekitner Zsuzsanna	–	oktatásszervező	1998–
Nagy Angelika	PhD	főiskolai docens	2005–
Nagyné Terhes Irén	dr.univ.	adjunktus	1991–2009
Orbán Hedvig	–	tanársegéd	2004–
Pajor Enikő	PhD	főiskolai tanár	2007–

Patkósné Hanesz Andrea	PhD	adjunktus	2007–
Révész Andrásné	–	tanszéki ügyintéző	1996–1998
Rigó Jázon	dr.univ. CSc.	főiskolai tanár tanszékvezető 1988–2002	1989–2005
Sipka Tünde	–	tanársegéd	2011–2014
Sütő Erika	PhD hallgató	tanársegéd	2010–
Szécsiné Járási Anikó	–	tanársegéd	2005–2010
Székács Pálné	–	tanszéki ügyintéző	1988–1996
Szirmai Éva	PhD	főiskolai docens	1992–
Szolga Emese	–	tanársegéd	2010–
Szűcs Norbert	PhD	adjunktus	2007–
Tiszai László	–	technikus	1996–
T. Kiss Tamás	PhD	főiskolai tanár	1979–1987 és 2006–10
Tótpál József	dr.univ.	adjunktus tanszékvezető 1975–76	1975–1976
Tőkéné Molnár Gizella	PhD	főiskolai tanár tanszékvezető 2002–2008 intézetvezető 2008–	1987–
Viskolcz Noémi	PhD Habil.	főiskolai tanár	2005–2015
Waldmann József	dr.univ.	főiskolai docens tanszékvezető 1976–78	1975–1979

3. táblázat: Az intézet (tanszék) munkatársai

Az oktatás természetesen nem létezhet tudományos háttér nélkül, és a Felnőttképzési Intézet jelentős eredményeket mutathat fel ezen a területen is. Terjedelmi okokból az oktatók jelentős egyéni kutatásainak bemutatásától eltekintünk, és az intézetre vonatkozóan is csak az utóbbi, az intézetté alakulás óta tapasztalható változásokat foglaljuk össze. Legfontosabb, hogy három kutatóműhely működik az intézetben. 2007-ben alakult az Identitáskutató Műhely, amely munkatársainak közös kutatási programjaként a kulturális identitás kérdéskörét határozta meg, ami a nemzeti és nemzetiségi és regionális identitás kutatására éppúgy keretet biztosít, mint a szakmai és csoportidentitások vizsgálatára, illetve az identitás szemiotikai megközelítéseire. A műhely szoros együttműködést alakított ki a Magyar Szemiotikai Társasággal, melynek konferenciáin a műhely tagjai rendszeresen szerepelnek előadásokkal, illetve közösen is rendeznek konferenciákat. Emellett a műhelyből ketten alapító tagjai voltak a karon megalakult Jel-Kép-Tér Munkacsoportnak, amely kortárs szemiotikai elemzésekkel foglalkozik interdiszciplináris alapokon. Az Identitáskutató Műhelyhez számos

konferencia szervezése, tanulmánykötet kiadása és jelentős egyéni kutatói és hallgatói eredmények kapcsolódnak.¹³

Az Andragógiai Kutatócsoport 2010-ben alakult meg, működése fontos az andragógus identitás megerősítése valamint az andragógia, mint tudomány és a felnőttképzés, mint praxis presztízsének és elismertségének növelése céljából is. Foglalkozik a felnőttképzés jogi, társadalmi, gazdasági és környezeti körülményeivel, minőségbiztosítási kérdéseivel, intézményeinek jellemzőivel, és számos kapcsolódó szakmai kérdéssel. Kutatási eredményeiket folyamatosan publikálják, szakmai konferenciákon mutatják be, oktatók és hallgatók egyaránt. A kutatócsoport működésének lényege az önálló kutatásokat folytató, érdeklődő, motivált hallgatók és az őket segítő, lelkes tanáraik együttes munkája.¹⁴

A legfiatalabb kutatóműhely a Könyvtár- és múzeumpedagógia Műhely, melynek kutatási területe, témája a kultúráközvetítés közgyűjteményi intézményeihez kapcsolódik. A múzeumpedagógia területén szoros együttműködést alakítottak ki a karon működő Tudástárral, valamint az egyetem Klebelsberg Könyvtárával és a Somogyi-könyvtárral. Foglalkoznak az olvasásszociológia, olvasási szokások, olvasáskultúra kérdéseivel, a képregény kultúrával, a könyvtárpedagógia és a múzeumpedagógia lehetőségeivel. A műhely részt vett az Egyetemi Könyvtár és partnerei pályázata TÁMOP-3.2.4-09/1. programjában mint az egyik alprogram megvalósítója. Eredményképpen konferenciák, publikációk születtek, és a szakmai együttműködések folyamatosak.¹⁵

Mindhárom kutatóműhelyben kiemelkedő szerepet kap a tehetséggondozás, a hallgatók bevonása a kutatásokba. A műhelyekben dolgozó – elsősorban mesterszakos – hallgatók időről időre lehetőséget kapnak kutatási eredményeik bemutatására. Egyrészt szakmai konferenciákon vehetnek részt (pl. Mellearn Nemzetközi Konferencia 2011, 2012, 2013), másrészt az intézet is szervez olyan alkalmakat, ahol bemutathatják kutatásaikat (Tehetségnap 2011, A csoportidentitás szemiotikája konferencia 2013). Ezen túlmenően az intézeti kiadványok, tanulmánykötetek is nyitottak a hallgatók számára, sőt a hallgatók kutatását bemutató tanulmánykötet is született.¹⁶ A hallgatók tudományos tevékenységének is elismerése az SZTE Kiválósági Listáján elért helyezések. 2012-ben egy arany és egy bronz, 2013-ban egy ezüst és öt bronz, 2014-ben egy ezüst és egy bronz, 2015-ben egy ezüst és két bronz fokozatú elismerést kaptak hallgatóink. A hallgatók tevékenységét reprezentálja továbbá az intézeti tudományos diákköri munka és az OTDK-n elért eredmények. 2011-ben nyolc díjat, 2013-ban hét díjat nyertek el hallgatóink. 2015-ben (már csak a mesterszakosok) öt díjat szereztek, köztük újdonságként könyvtárpedagógia szakos hallgató is első díjas lett.

¹³ Identitáskutató Műhely <http://www.fk.jgytf.u-szeged.hu/tanszek/kozmuiv/index.php?page_id=70>; Jel-Kép-Tér <<http://www.jgytk.hu/jelkepter/>> [2016.01.28.]

¹⁴ Andragógiai Kutatócsoport <http://www.fk.jgytf.u-szeged.hu/tanszek/kozmuiv/index.php?page_id=581> [2016.01.28.]

¹⁵ Könyvtár- és Múzeumpedagógiai Műhely <http://www.fk.jgytf.u-szeged.hu/tanszek/kozmuiv/index.php?page_id=601> [2016.01.28.]

¹⁶ Fecske Andrea et al. 2014. *A sokszínű szakMA – Andragógusok kutatás közben*. SZTE JGYPK, Szeged.

Mindezek az eredmények mutatják, hogy mennyit erősödött a szakemberképzés tudományos beágyazottsága, s azt is, mit veszített a felsőoktatás és a Szegedi Tudományegyetem is az andragógia alapszak megszüntetésével. Ugyanakkor eredményekkel is eltölthetnek bennünket a mesterszakok további sikerére és az új közösségszervező alapszak indítására vonatkozóan egyaránt.

Irodalom

- Aczél György előadói beszéde 1977. In Füleki József – Herczeg Ferenc (szerk.) *Közművelődési kézikönyv*. Kossuth, Budapest. 85–88.
- Ács Ferencné (szerk.) 1980. *Szocialista közművelődés: szöveggyűjtemény*. Kossuth, Budapest.
- Maróti Andor 2002. A népművelőképzés kezdetei. In Török József (szerk.) *A szükséges tudás: IV. Közművelődési Nyári Egyetem*. Csongrád Megyei Közművelődési Tanácsadó Központ, Szeged.
- Monok István 1999. Könyvtártudományi Tanszék In Békési Imre – Pitrik József (szerk.) *Szegedi Tanárképző Főiskola 1873–1998*. SZTE Juhász Gyula Tanárképző Főiskola, Szeged. <<http://www.jgytf.u-szeged.hu/tanszek/ktud/tortenet.htm>> [2016.01.10.]
- Nyilas György 1983. Az értelmiségi lét peremén. In Saródy Éva – Nyilas György *Közoktatási- és művelődési pályákról*. Népművelési Intézet, Budapest.
- Szolár Éva 2010. A felsőoktatás reformja és a Bologna-folyamat Magyarországon. *Magyar Pedagógia* 110 (3) 239–263. <http://www.magyarpedagogia.hu/document/Szolar_MP1103.pdf> [2016.01.10.]
- Szűcs Norbert – T. Molnár Gizella 2009. Pillanatfelvétel – az andragógia BA képzés első 3 évéről. *Kultúra és Közösség* 13 (2) 21–25.
- T. Molnár Gizella 1999. Közművelődési Tanszék In Békési Imre – Pitrik József (szerk.) *Szegedi Tanárképző Főiskola 1873–1998*. SZTE Juhász Gyula Tanárképző Főiskola, Szeged. 54–63.
- T. Molnár Gizella 2007. A kultúráközvetítő szakemberképzés Szegeden In: T Kiss Tamás (szerk.) *Kultúra – művészet - társadalom a globalizálódó világban: a kultúráközvetítés elmélete és gyakorlata c. 2006. március 6-8. között rendezett nemzetközi konferencia előadásai*. Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar, Szeged. 135–142.
- T. Molnár Gizella 2008. A kultúráközvetítő szakemberek identitásának változásai. In Juhász Erika (szerk.) *Andragógia és közművelődés*. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen. 527–535.
- T. Molnár Gizella 2010. A népművelőtől az andragógusig – a hallgatóknak közvetített ismeretek tartalmi változásai. In Juhász Erika – Szabó Irma (szerk.) *Nemzetnevelés – felnőttnevelés – közművelődés*. Csokonai Kiadó, Debrecen. 288–303.